

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคต ชุมชนเชิงสร้างสรรค์*

POTENTIAL AND OPPORTUNITY DEVELOPMENT FOR NEW GENERATION IN CREATIVE FUTURE COMMUNITY DESIGN

พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisarō, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดองค์ความรู้ กระบวนการ ออกแบบกิจกรรมและนำเสนอโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่มี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการทำงานเป็นทีม พัฒนาด้วย 4 กระบวนการคือ การพัฒนาความคิดและการจัดการ การพัฒนาความสัมพันธ์และการดูแล การพัฒนาการทำงานและการเป็นผู้ให้ การพัฒนาการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง 2) กิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ หลักสูตร “การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์” มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นงานฝึกอบรมและพัฒนาเสริมสร้างทักษะเด่นที่มีอยู่ในเยาวชนให้มีความโดดเด่นและนำไปสู่การสร้างสิ่งสร้างสรรค์ 3) โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาระบวนการคิดตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพและโอกาส; คนรุ่นใหม่; อนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

Abstract

Objectives of this research were lessons learned from body of knowledge, process, designed activities and proposed potential development and opportunity of new generation to design a model of creative future community. The research methodology was mixed methods consisted of documentary, quantitative, qualitative and participatory action research. The findings of this research were as follows; 1) The potential development for new generation was of all 4 aspects as of knowledge, skill, human relations and teamwork. The development had 4 processes as of notion and management, relationship and care-taking, development, working and donation, livelihood and self-development. 2) Activities for potential and opportunity development for young generation were curriculum for “Training for youth potential for designing creative future community” course that had objectives for training and youth talent development leading to creativity, 3) Model of potential and opportunity development of new generation to design creative future community consisted of: step 1; development of self-awareness, step 2; development of thinking process and awareness, creative thinking development to try-out and practice, step 3; sacrifice, public and community service, under creative concept that is consistent with age, knowledge and competency.

Keywords: Potential and Opportunity Development; New Generation; Creative Future Community

บทนำ

เมืองสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ให้เด็กและเยาวชนที่จะมารวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ภายใต้ทฤษฎีสี่สัณฐานสร้างสรรค์นั้น เชื่อมั่นในพลังสมองและพลังใจของ "คน" อย่างยิ่งยวด นักคิดเชื่อว่า ความสร้างสรรค์ของมนุษย์คือหัวใจของการพัฒนาทุกสิ่ง และเจ้า "ความสร้างสรรค์" อันนี้ก็ส่งผลกระทบต่อ "ความนับถือตนเอง" ของแต่ละปัจเจกบุคคล นับเป็นวัฒนธรรมใหม่เชื่อในพลังของมนุษย์ และเชื่อว่า "เด็ก = ทรัพยากร" เด็กอยู่หัวแถวเสมอในวัฏจักรดิจิทัล เด็กจะนำมาซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ "วิถีสอนความสร้างสรรค์" เป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาและพัฒนา การเปิดพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อรองรับการพัฒนาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “เมืองสี่สัณฐานสร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน” (เกศินี ปทุมสุวรรณ, 2559) ที่ชี้ชัดว่า “ทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อดี พื้นที่สร้างสรรค์ มีความรู้เท่าทันสื่อ และสามารถ

เจริญปัญญาได้” หรือในงานวิจัยเรื่อง Media influence on the Teen Mother and Student Pregnancy Phenomenon (Chatree, 2014) และในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี” (นันทนิษฐ์ สมคิด, 2562) รวมทั้งในงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพร้าว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” (ชุติมา จันทรมณีและคณะ, 2555) เป็นต้น ที่ชี้ชัดไปในกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อไปสู่ปลายทางคือความสร้างสรรค์ที่จะเกิดเพื่อเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา

นอกจากนี้ทันตแพทยภุชญา เรื่องอารีย์รัชต์ ผู้จัดการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ ถือเป็น การแก้ปัญหาแบบบูรณาการด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวอยู่ร่วมกัน จะช่วยลดปัญหาในทุกๆ ด้านลงทันที ถือเป็นทิศทางสำคัญที่ต้องดำเนินการ โดยในปี 2555 ตั้งเป้าว่าจะเปิดศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ในกรุงเทพมหานครให้ได้ 3 แห่ง ส่วนในต่างจังหวัดจะเปิดศูนย์ให้ได้ทั้งหมดจำนวน 100 แห่ง สำหรับโครงการศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์แห่งนี้ จัดขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนตามแนวคิดของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ทั้งนี้ หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมมือกัน อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงไอซีที กระทรวงมหาดไทย และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในพื้นที่ใต้ทางด่วนเพลินจิตขึ้นเพื่อนำร่อง สำหรับกิจกรรมภายในงานจะมีการให้คำปรึกษาการจัดนิทรรศการวิชาการและการประเมินภาวะโภชนาเด็ก ส่งเสริมพัฒนาเด็ก มุมส่งเสริมการอ่าน 108 หนังสือดี เป็นต้น (VoiceTV, 2012)

นโยบายดังกล่าวได้มีการแพร่กระจายไปทั่วทั้งประเทศ ทำให้เยาวชนเกิดความตื่นตัวในการกล้าแสดงออกดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง 3 ต้นแบบพลังเยาวชน สร้างชุมชนสร้างสรรค์ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และได้รับรางวัลดีเด่น 3 กิจกรรมคือ 1) พื้นที่ชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Local Community) โครงการ "Heroes สอนหลาน: การสร้างสรรค์แรงบันดาลใจสู่บ้านตองกายเพื่อต่อยอดหัตถกรรมไม้กลึงอย่างยั่งยืน" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ต้องการสร้างสรรค์ชุมชนบ้านตองกายที่สืบทอดทักษะฝีมือช่างกลึงไม้มาแต่โบราณ ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและเป็นการอนุรักษ์ทักษะฝีมือช่างกลึงไม้ให้คงอยู่ 2) ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) โครงการ "The Whisper Story เรื่องเล่าผ่านเสียงกระซิบ" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่ต้องการให้ "บ้านทับเที่ยง" ย่านเมืองเก่าของจังหวัดตรังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงเสน่ห์ของวิถีชีวิตเก่าแก่ในเมืองเก่าโดยการสร้างเนื้อหาประสบการณ์รับรู้เมืองในมุมใหม่ผ่านหนังสือนำเที่ยวแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Guidebook) และ 3) ความปลอดภัยสร้างสรรค์ (Creative Safety) โครงการ "3 ป. (ปลอดภัย เป็นระเบียบประทับใจ)" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยราช

ภักดีกำแพงเพชรที่เล็งเห็นถึงปัญหาการจราจรและความปลอดภัยของผู้ใช้ถนนทั้งผู้ขับรถและเด็กนักเรียนที่ข้ามถนน โดยพัฒนาขึ้นเป็นชุดปฏิบัติการเรียนรู้และกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนข้ามถนนอย่างปลอดภัย รวมถึงออกแบบทางม้าลายรูปแบบใหม่ และป้ายสัญลักษณ์สำหรับผู้ขับขี่ใช้ถนนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว (TCDC, 2560)

การเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ทั้งทางกายภาพและทางความคิด เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีทักษะที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตได้ในอนาคต ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตการทำงานและทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ที่เริ่มตั้งแต่หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” (ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์, 2559) วิจัยเรื่อง “โปรแกรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการกระตุ้นระบบประสาทแบบองค์รวม สำหรับผู้บริหารโรงเรียน” ที่เสนอให้ “ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่บริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์” (พรชัย ดั่งทองสุข และคณะ, 2560) พื้นที่เกิดการเรียนรู้สู่การดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิเช่น “ห้องสมุดโรงเรียนกับพื้นที่สร้างสรรค์: แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” (นิโลบล วัฒนสิทธิ์ชัย, 2561) รวมทั้งงานวิจัยเรื่อง “การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย” (ชัตติพงษ์ ดั่งสำราญ, 2562) ที่ให้ผลการศึกษผ่านการนิยาม “พื้นที่” ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งการสร้างโอกาสให้เกิดมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์นั้นภายใต้กรอบคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันสัมพันธ์กับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” (ศุภชัย เหมือนโพธิ์และคณะ, 2561) ที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภายใต้เริ่มตั้งแต่เยาวชนในชุมชนสู่การสร้างมูลค่าอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างให้เยาวชนมีโอกาสพัฒนาและสร้างสรรค์ทางความคิด ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้ใช้ความรู้มาพัฒนาชุมชน ซึ่งถือว่าการปูทางให้เยาวชนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาใหม่ๆ พร้อมเป็นเมล็ดพันธุ์ของความเป็นนักคิดสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพได้ต่อไป โครงการวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อถอดบทเรียนเยาวชนต้นแบบ นำองค์ความรู้มาจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมให้เยาวชนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดองค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยในเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยดำเนินการร่วมกับเยาวชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนงานสถาบันการศึกษา องค์กร และชุมชนที่สนใจพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น จึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ที่เป็นตัวแทนเยาวชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนงานสถาบันการศึกษา องค์กร และชุมชนที่สนใจ รวม 20 คน นอกจากนี้ยังมีการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 1. ประเมินผลก่อนและหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบคำถามประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) 4. แบบการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 5. ชุดปฏิบัติการการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ระหว่างเดือนมีนาคม - กันยายน 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลก่อน-หลังการฝึกอบรมโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

1.1 ลักษณะและศักยภาพของเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาพบว่า

ด้านความรู้ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลส่วนใหญ่เป็นเด็กในชุมชนในเขตเทศบาล เด็กและเยาวชนที่เจริญเติบโตในครอบครัวที่สมบูรณ์และมีฐานะส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น โรงเรียนจิรศาสตร์วิทยา โรงเรียนอนุบาลพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนประตูลุย เป็นต้น ถ้าเป็นเด็กที่เก่งมากๆ ก็จะเรียนที่โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ดังนั้นโรงเรียนสังกัดเทศบาลส่วนใหญ่จึงเป็นทางเลือกให้แก่เด็กที่ผู้ปกครองมีฐานะไม่ด้อย หรือผู้ปกครองต้องหาเข้ากินค่า การเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่จึงตกเป็นภาระของครูและโรงเรียน เพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับบุตรหลานของตน หากมองถึงเรื่องความรู้ของเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งที่มีความรู้มาก ดังจะเห็นได้จากการสอบเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงของจังหวัด และเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้น้อย บางคนขาดการสนับสนุนจากทางผู้ปกครองก็จะได้ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นนั่นเอง

ด้านทักษะความสามารถ เด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาหลายคนที่มีความสามารถหลากหลายด้าน เช่น บางคนมีความสามารถในด้านกีฬา มีความสามารถทางด้านภาษา มีความสามารถทางด้านดนตรี มีความสามารถด้านการประกอบอาหาร มีความสามารถในการขายของออนไลน์ ทางเทศบาลและโรงเรียนก็สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้แสดงศักยภาพและความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ส่งผลให้เด็กนักเรียนได้รับรางวัลทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศจำนวนมาก

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น เด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยานั้น พบว่า มีความหลากหลายมาก เด็กบางคนก็มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ง่ายเข้ากับเพื่อนได้ง่าย เด็กบางคนก็มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ขาดมนุษยสัมพันธ์ ปะปนกันไปตามแต่สภาพของครอบครัว และชุมชนเป็นสำคัญ ยิ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีมี

ความก้าวหน้า เด็กสมัยใหม่มักจะติดโทรศัพท์ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง แม้แต่ผู้ปกครองเอง บางครอบครัวแทบไม่ได้พูดคุยกับบุตรหลานของตนเองเลย

ด้านการงานเป็นทีม เด็กเทศบาลส่วนใหญ่ได้รับการฝึกฝนให้ทำงานกันเป็นทีม ทางโรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนฝึกทำโครงการ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลให้เด็กส่วนใหญ่ชอบการทำงานเป็นทีมมากกว่าการทำงานเพียงลำพัง

1.2 กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนทั้ง 4 ด้าน คือ 1) กระบวนการในการพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) 2. กระบวนการในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ และการดูแล (Heart) 3. การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (Hand) 4. กระบวนการในการพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (Health) ใช้กลยุทธ์เดียวกันคือ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของพลังของเด็กและเยาวชน เทศบาลจึงบรรจุลงไปในแผนพัฒนาเทศบาลประจำปี 2561-2564 ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาด้านการศึกษา การกีฬา และนันทนาการ ภายใต้แผนงานด้านการศึกษา โดยทางเทศบาลสนับสนุนด้านการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พัฒนาการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ชุมชนลูกเสือท้องถิ่นแห่งชาติ เข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารีระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อบรมผู้นำนักเรียน ศึกษาและรณรงค์เพื่อต่อต้านป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาและนักเรียน (D.A.R.E) ประเทศไทย ก่อสร้างศูนย์เครื่องเล่น สนามเด็กเล่น การแข่งขันกีฬา การจัดซื้อเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งในชุมชน การจัดกีฬาชุมชน เยาวชนอาสาดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

2) กิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

หลักสูตร “การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์” มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นงานฝึกอบรมและพัฒนาเสริมสร้างทักษะเด่นที่มีอยู่ในเยาวชนให้มีความโดดเด่นและนำไปสู่การสร้างสิ่งสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนแรก คือ ส่วนนำ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการและการประเมิน

ส่วนที่สอง เป็นภาคทฤษฎี โดยเป็นแนวคิดในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเยาวชน แนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ และเอกสารทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในส่วนนี้

ส่วนที่สาม เป็นภาคปฏิบัติ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นชุดฝึกอบรมในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน อันประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมคือ ในภาคเช้า เป็น (ก) กิจกรรม 3ช (ชวนคิด ชวนคุย ชวนเล่า) เป็นการสะท้อนคิดถอดรหัสความคิดของเยาวชนต่อชุมชนที่ตัวเองอยู่อาศัย (ข) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ สะท้อนความคิดชวนคุยเป็นความคาดหวังผ่านการเปรียบเทียบ ผ่านการสร้างแรงจูงใจต่อความคาดหวังที่ชี้ให้เห็นจุดเด่นด้อย และวิธีที่จะเป็นการพัฒนาดีศักยภาพของเยาวชนต่อการรับผิดชอบชุมชนที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนในภาคบ่าย เป็น (ข) กิจกรรมการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริม กระตุ้นให้เยาวชนผู้เข้าอบรมชวนคุยสะท้อนความคิด ออกแบบชุมชนผ่านการคิดร่วมกัน และออกแบบวางแผนเพื่อจัดวางอนาคตเป็นการประสานระหว่างวิทยากรกระบวนการ เยาวชน และผู้นำชุมชนในการออกแบบและส่งต่อความคิด ดีศักยภาพของเยาวชนเพื่อเติมวิถีการพัฒนาให้เกิดขึ้น

ส่วนที่สี่ เป็นการประเมินผล การดำเนินกิจกรรมโครงการทั้งในส่วนของก่อนและหลังการเข้าอบรม รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมโครงการในภาพรวม เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานในเชิงประจักษ์และนำผลเหล่านั้นไปปรับปรุงแก้ไข แบบทดสอบก่อนและหลังเข้าอบรม

ซึ่งหลังการฝึกอบรมเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเยาวชนใน 4 ส่วน (1) ความกล้าหาญในการคิดอย่างชาญฉลาด มีเหตุมีผล และนำไปเป็นส่วนเสนอแนะ นำ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาไปเป็นสภายาวชนในการทำงานด้านกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์เชื่อมระหว่างคนรุ่นใหม่และเก่าให้เกิดการประสานร่วมงานตามระดับชั้นของวัย หน้าที่ตำแหน่งได้ (2) ความกล้าหาญหรือนับถือตนเอง เห็นศักยภาพตนเอง และพร้อมเข้าสู่กลไกการพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อพัฒนาชุมชน และพัฒนาในองค์กรวมให้เกิดขึ้นผ่านการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ร่วมปฏิบัติ และเป็นส่วนสนับสนุนการปฏิบัติจริงตามช่วงวัยและเวลาของเยาวชนและรับช่วงวิถีของการพัฒนาจากคนรุ่นสู่รุ่น จากวัยสู่วัยโดยมีเป้าหมายโดยชุมชน เพื่อคนในชุมชน (3) ความกล้าหาญทางจริยธรรมในการรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ชี้ผิด ชี้ถูก หรือเห็นตามครรลองที่เหมาะสมพร้อมทั้งเรียนรู้ เลียนแบบเพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนและสังคมต่อไป (4) ความกล้าหาญทางสังคม อันหมายถึงการกล้าที่จะออกมาเป็นผู้อาสารับใช้สังคม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมในภาพรวมโดยมีเกณฑ์เป้าหมายเป็นไปเพื่อประชุมชน และคนส่วนร่วมในประชุมและส่งต่อเป็นประโยชน์ของชุมชน

3) โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนากระบวนการคิดตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามาถ กิจกรรมการเรียนรู้ตนเอง ใช้วิธีการสะท้อนคิด ผ่านเด็ก สะท้อน

คิด ให้เกิดความคิดสำหรับนักเรียน เยาวชนผู้เข้าอบรมว่าอยากทำอะไร อยากใช้ความสามารถที่ตัวเองมีอย่างไร ? ให้เกิดกลไกการทำบ่าเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวมได้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ภายใต้กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย และชวนทำ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าแสดงออก (1) ฝึกการอยู่กับตัวเอง ด้วยกระดาษที่ให้ 1 แผ่น แล้วออกแบบการคิด การเขียน ผ่านกิจกรรมคิดอย่างสร้างสรรค์ (2) ฝึกการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างสร้างสรรค์ เช่น นักเรียนแสวงหาความสามารถของตัวเอง เช่น เล่นกีฬา รำ ร้องเพลง ทำอาหาร สอนการบ้าน คณิตศาสตร์ อังกฤษ เรามีความสามารถในการสร้างรายได้อย่างไร การขายของออนไลน์ การโฆษณาผ่านเพจ หรือ Facebook เป็นต้น ดังนั้นการดึงศักยภาพของนักเรียนที่เข้าอบรมจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ทำให้เกิดกลไกการจัดการให้นักเรียนตระหนักในตัวเอง คิดอย่างสร้างสรรค์ และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมายในการจัดการชุมชนของตัวเอง เป็นต้น

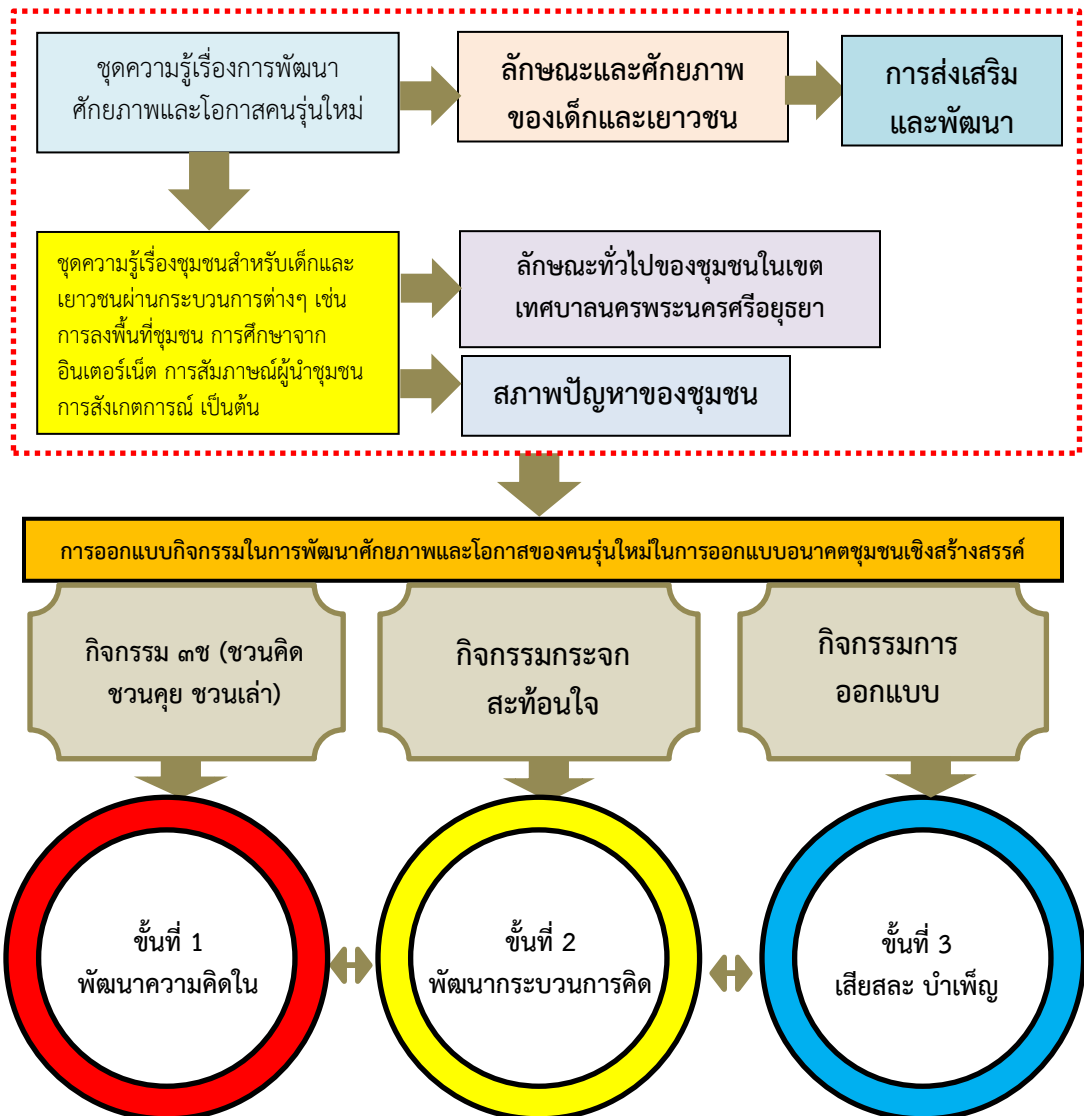
อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนากระบวนการคิด ตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยอาศัยกระบวนการในการให้ความรู้ (ศึกษา) การฝึกอบรม และการพัฒนาตนเองในทุกๆด้าน จึงจะส่งผลให้นักเรียนมีความคิดและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางและวิธีการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 กระบวนการที่คนในการจัดการเพื่อพัฒนาให้อยู่ในระดับโลกิยธรรม ตามผลการวิจัยอันได้แก่ การพัฒนาด้วย ITUK ดังนี้ I คือ Intelligence awareness การตระหนักรู้และคิดแบบทั่วถึงอย่างชาญฉลาด T คือ Think การคิดแบบถูกต้องอันเป็นสัมมาทิฐิ U คือ Understand การเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ และ K คือ Knowledge เป็นการค้นหาความจริงด้วยปัญญา และระดับที่ 2 กระบวนการที่คนในการจัดการเพื่อพัฒนาให้อยู่ในระดับโลกุตระธรรม พุทธวิธีในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร วัฒนบุตร (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน” ผลการวิจัยพบว่าการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เป็นวิธีการพัฒนาคนตามแนวทางของ

พระพุทธศาสนา ซึ่งมี 2 วิธีคือ วิธีการไตรสิกขา และวิธีการภาวนา ที่จะก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมจนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากวิจัย พบว่า เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ได้ชุดความรู้เรื่องการพัฒนา ศักยภาพและโอกาสคนรุ่นใหม่ 2) ได้ชุดความรู้เรื่องชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การลงพื้นที่ชุมชน การศึกษาจากอินเทอร์เน็ต การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน การสังเกตการณ์ เป็นต้น

2. การออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) กิจกรรม 3ช (ชวนคิด ชวนคุย ชวนเล่า) 2) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ 3) กิจกรรมการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และการจัดฝึกอบรมแก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาการคิดตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามาถ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ออกนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำหลักสูตรเสริมสำหรับการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนให้นักเรียนได้มีพื้นที่ในการพัฒนาชุมชนตนเองเพิ่มขึ้น และจัดประกวดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเป็นเวทีให้เด็กรุ่นใหม่มีพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่กล้าแสดงความสามารถและกล้าแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง
4. นำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไปต่อยอด และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและนวัตกรรมการเรียนรู้เรื่องชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. ควรศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี ปทุมสุวรรณ. (2559). เมืองสี่สร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 36(2), 55-69.
- ชัตติพงษ์ ด้วงสำราญ. (2562). การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(2), 253-266.
- ชุติมา จันทรมณี และคณะ. (2555). การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพร้าว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(1), 218-236.
- นันทนิษฐ์ สมคิด. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 6(ฉบับพิเศษ), 319-333.
- นิโลบล วิมลสิทธิชัย. (2561). ห้องสมุดโรงเรียนกับพื้นที่สร้างสรรค์: แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารห้องสมุด*, 63(1), 1-29.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2555). *การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พรชัย ด้วงทองสุข และคณะ. (2560). โปรแกรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการกระตุ้นระบบประสาทแบบองค์รวม สำหรับผู้บริหารโรงเรียน. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 15(1), 1-19.
- วันชัย สุขตาม. (2555). *การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศรীরวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธ์. (2559). กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 8(1), 183-197.
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 131-144.
- Chatree, B. (2014). Media influence on the Teen Mother and Student Pregnancy Phenomenon. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 34(3), 104-115.

- VoiceTV. (2012). *ตั้งเป้าชุมชนสร้างสรรค์ 100 แห่ง*. สืบค้น 12 มกราคม 2564, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/28525>
- TCDC. (2560). *กลยุทธ์ 3 ปี : พลอดภัย เป็นระเบียบ ประทับใจ*. สืบค้น 12 มกราคม 2564, จาก <https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail>